

Datum van inontvangstneming : 15/10/2021

Zaak C-484/21

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

6 augustus 2021

Verwijzende rechter:

Juzgado de Primera Instancia n.º 20 de Barcelona (Spanje)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

22 juli 2021

Verzoekende partijen:

F C C

M A B

Verwerende partij:

Bankia, S.A.

Juzgado de Primera Instancia n.º 20 de Barcelona (rechter in eerste aanleg nr. 20 Barcelona)

[OMISSIS]

[OMISSIS] [Aanduiding van de verwijzende rechter en van de partijen.
Procedurele formaliteiten]

Vereenvoudigde procedure 181/2021

VONNIS

[OMISSIS]

Barcelona, 22 juli 2021

FEITEN

- 1 Op 23 februari 2021 [OMISSIS] hebben F C C en M Á B (hierna: „verzoekende partij”) een verzoekschrift ingediend tegen de onderneming BANKIA S.A. De verzoekende partij zet uiteen dat de Juzgado de Primera Instancia n.º 50 de Barcelona (rechter in eerste aanleg nr. 50, Barcelona) op 2 mei 2019 het kostenbeding uit de hypotheekovereenkomst die de partijen hadden afgesloten, nietig heeft verklaard en de verwerende partij ook heeft veroordeeld tot terugbetaling van 272,83 EUR aan notariskosten. In het verzoekschrift vorderen F C C en M Á B thans ook terugbetaling van 295,36 EUR aan registratierechten en beheerskosten, die zij op grond van het nietig verklaarde beding hebben betaald.
- 2 De rechtbank betekende de vordering aan de bankinstelling (verwerende partij). De bank diende een verweerschrift in waarin zij aanvoerde dat de vordering tot terugbetaling van deze kosten reeds was verjaard, omdat de hypotheekovereenkomst in 2007 was ondertekend en de verjaringstermijn voor de terugvordering 10 jaar bedraagt, overeenkomstig artikel 121.20 van de Código Civil de Cataluña (burgerlijk wetboek van Catalonië). De bank stelde dat de verjaringstermijn dient in te gaan op de datum van de ondertekening van de hypotheekovereenkomst, omdat de kosten die nu worden teruggevorderd op dat tijdstip werden betaald.
- 3 [OMISSIS] [Procedurale formaliteiten]
- 4 Aangezien de uitlegging van richtlijn 93/13/EEG inzake de datum waarop de verjaringstermijn ingaat aanleiding geeft tot tegenstrijdige rechtspraak van de Spaanse rechterlijke instanties, en de verwijzende rechter uitspraak doet in laatste aanleg, is partijen verzocht zich uit te spreken over de mogelijkheid om hierover een prejudiciële vraag te stellen.
- 5 [De verzoekende partij] heeft opmerkingen ingediend waarin zij heeft aangevoerd dat de aanvang van de verjaringstermijn de datum van nietigverklaring van het beding diende te zijn, en niet de datum waarop de kosten werden betaald, zoals leek te kunnen worden afgeleid uit het arrest van het Hof van 22 april 2021 [Profi Credit Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313)] en zoals de Europese Commissie reeds had vermeld in haar schriftelijke opmerkingen van 29 augustus 2019. De verzoekende partij voegde hieraan toe dat het Hof in zijn arrest van 10 juni 2021 ([BNP Paribas Personal Finance, C-776/19]) reeds had aangegeven dat de verjaringstermijn niet kon ingaan op de datum van de ondertekening van de overeenkomst. De verzoekende partij erkende evenwel dat bepaalde provinciale gerechten, waaronder die van Barcelona, afwijkende beslissingen hebben gegeven en dat een prejudiciële verwijzing daarom aangewezen was. Zij heeft een aantal vragen geformuleerd waarover het Hof zich zou moeten uitspreken om de toepassing van het beginsel van doeltreffendheid van het Unierecht op dit vlak te verduidelijken.

- 6 De bankinstelling (verwerende partij) liet de termijn waarover zij beschikte om te reageren, verstrijken.

RECHTSGRONDEN

VOORWERP VAN HET GESCHIL EN VERBAND MET HET UNIERECHT

- 7 Kan een consument die een overeenkomst heeft afgesloten met een bankinstelling, bepaalde bedragen die hij heeft betaald op grond van een oneerlijk beding, niet terugvorderen omdat de verjaringstermijn van zijn vordering begint te lopen voordat het beding zelf nietig wordt verklaard? Dat is de kern van dit geding.
- 8 Deze vraag houdt verband met het Unierecht, dat de bescherming van consumenten tot een begrip van openbare orde heeft gemaakt. Naast andere regelgeving heeft de Europese Unie richtlijn 93/13/EEG vastgesteld met als doel de wettelijke, reglementaire en bestuursrechtelijke bepalingen in de lidstaten met betrekking tot contracten tussen consumenten en verkopers, zoals in deze zaak, nader tot elkaar te brengen.

BEPALINGEN VAN NATIONAAL RECHT EN NATIONALE RECHTSPRAAK

- 9 Artikel 121.20 van het burgerlijk wetboek van Catalonië (hierna: „CcCat”) bepaalt:

„Vorderingen van om het even welke aard verjaren na verloop van tien jaar, tenzij de betrokkene het recht eerder heeft verworven door verkrijgende verjaring of tenzij dit wetboek of bijzondere wetten anders bepalen”.

- 10 Artikel 121.23.1 CcCat bepaalt:

„De verjaringstermijn van een vordering begint te lopen wanneer deze bestaat en opeisbaar is en de vorderingsgerechtigde de omstandigheden waarop de vordering steunt alsook de persoon tegen wie de vordering kan worden ingesteld, kent of redelijkerwijze kan kennen”.

- 11 De Audiencia Provincial de Barcelona (provinciaal gerecht Barcelona) heeft zich in verschillende vonnissen uitgesproken over de aanvang van de verjaringstermijn bij bedingen zoals kostenbedingen die geen effect meer sorteren zodra de kosten zijn betaald. Deze rechterlijke instantie meent dat de verjaringstermijn ingaat op de datum waarop de kostenfactuur wordt betaald en het beding dus geen effect meer sorteert. Die rechterlijke instantie oordeelde ook dat het arrest van het Hof van 22 april 2021 (C-485/19), waarin het Hof heeft vastgesteld dat de verjaringstermijn niet kan ingaan op de datum waarop de ongerechtvaardigde verrijking plaatsvindt, niet van toepassing is omdat er bij een kostenbeding geen risico bestaat dat de schade tijdens de uitvoering van een contract van lange duur

verder kan oplopen – welk risico wel bestond in het geval van de commissie die het Hof in het aangehaalde arrest onderzocht – aangezien de betaling van de kosten een einde maakt aan de werking van het beding en er geen risico bestaat dat het beding opnieuw in werking treedt tijdens de gemiddelde looptijd (dertig jaar) van een hypotheekovereenkomst. Zie in die zin de tweede rechtsgrond van het vonnis van 21 mei 2021 van de vijftiende kamer van de Audiencia Provincial de Barcelona (ES:APB:2021:5039).

- 12 De Audiencia Provincial de Tarragona (provinciale rechter Tarragona) is in verschillende vonnissen van oordeel dat de verjaringstermijn van de vordering tot terugbetaling van de kosten ingaat op 23 december 2015, namelijk de datum van het arrest van de Tribunal Supremo (hoogste gerechtelijke instantie, Spanje), waarmee de rechtspraak inzake oneerlijke kostenbedingen in procedures inzake hypotheek werd gevestigd, en dit los van de vraag of de nietigheidsvordering verjaard is. In het bijzonder kan worden verwezen naar de tweede rechtsgrond in het vonnis van de eerste kamer van de Audiencia Provincial de Tarragona van 16 juni 2021 (ES:APT:2021:704).
- 13 De Audiencia Provincial de Girona (provinciale rechter Gerona) houdt vast aan hetzelfde criterium. Die rechter is van mening dat de verjaringstermijn pas kan ingaan wanneer de consument weet dat er rechtspraak bestaat op grond waarvan het kostenbeding nietig moet worden verklaard, en gaat daarbij uit van de datum van het arrest van de Tribunal Supremo, namelijk 23 december 2015. Zie hiervoor het vonnis van de eerste kamer van de Audiencia Provincial de Girona van 10 mei 2021, in het bijzonder de vijfde rechtsgrond (ES:APGI:2021:488).
- 14 De Audiencia Provincial de Lleida (provinciale rechter Lleida) is daarentegen van mening dat de verjaringstermijn van deze vordering pas begint te lopen wanneer de nietigheid van het beding is uitgesproken. Zie in die zin vonnis 321/2021 van de tweede kamer van de Audiencia Provincial de Lleida van 7 mei 2021, in het bijzonder in de tweede rechtsgrond (ES:APL:2021:387).

RECHT EN RECHTSPRAAK VAN DE EUROPESE UNIE

- 15 Het Unierecht legt de lidstaten de verplichting op om consumenten een hoog niveau van bescherming te bieden, en wel zozeer dat artikel 38 [van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie; hierna: „Handvest”] de lidstaten oplegt om zorg te dragen voor een hoog niveau van consumentenbescherming.
- 16 In het kader van die bescherming bepaalt artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten het volgende:

De lidstaten bepalen dat oneerlijke bedingen in overeenkomsten tussen een verkoper en een consument onder de in het nationale recht geldende voorwaarden de consument niet binden en dat de overeenkomst voor de partijen bindend blijft indien de overeenkomst zonder de oneerlijke bedingen kan voortbestaan.

- 17 Artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG bepaalt:

De lidstaten zien erop toe dat er in het belang van de consumenten alsmede van de concurrerende verkopers, doeltreffende en geschikte middelen bestaan om een eind te maken aan het gebruik van oneerlijke bedingen in overeenkomsten tussen consumenten en verkopers.

- 18 Het Hof heeft in zijn rechtspraak reeds verschillende keren vastgesteld dat de nationale wetgeving inzake consumentenbescherming het beginsel van doeltreffendheid van het Unierecht moet garanderen. Nationale wetgeving of procedurele regels mogen de toepassing van het Unierecht niet onmogelijk of uiterst moeilijk maken. Het Hof heeft dat al in vele zaken duidelijk gemaakt, onder andere in het arrest van 10 juni 2021 (gevoegde zaken C-776/19–C-782/19) EU:C:2021:470.

PROBLEMEN BIJ DE UITLEGGING EN BELANG VAN HET ANTWOORD VAN HET HOF

- 19 De civielrechtelijke wetgeving in Catalonië bepaalt dat de verjaringstermijn van vorderingen aanvangt wanneer de betrokkene „*redelijkerwijze de omstandigheden kan kennen waarop zijn vordering steunt*”. Afhankelijk van de inhoud die hieraan wordt gegeven, betekent dit voor de consument meer of minder bescherming en is het mogelijk dat andere essentiële beginselen zoals het beginsel van doeltreffendheid van het Unierecht en het rechtszekerheidsbeginsel in gevaar komen. Dit is in het bijzonder het geval voor oneerlijke bedingen zoals het kostenbeding in overeenkomsten van lange duur waarbij de economische gevolgen van het beding ophouden na de betaling van de kosten en er geen enkel risico bestaat dat het beding opnieuw kan worden toegepast tijdens de looptijd van de overeenkomst, aangezien het kosten betreft die bij de ondertekening van de overeenkomst verschuldigd zijn.
- 20 In deze zaak gaat het om een hypotheek die in 2007 werd afgesloten tussen de verzoekende partij en de bank. De overeenkomst bevatte een beding dat bepaalde dat alle kosten verbonden aan de vestiging van de hypotheek door de consument zouden worden betaald. De verzoekende partij vordert de terugbetaling van factuurbedragen die zij heeft betaald aan het beheerkantoor om de hypotheekvestiging te voltooien en van kosten die zij heeft betaald aan het kadaster om ervoor te zorgen dat de hypotheek in het kadaster werd ingeschreven. Die betalingen vonden plaats in 2007. Het is duidelijk dat die betalingen eenmalig waren; ze dienden immers om de hypotheek te vestigen.
- 21 De vraag is dus wanneer de consument kennis kan hebben van de feiten waarop de vordering tot terugbetaling is gestoeld: is dat wanneer de betalingen zijn uitgevoerd en het beding dus geen voorwerp meer heeft? Of is dat wanneer het vonnis wordt gewezen waarbij de nietigheid wordt uitgesproken? Of wanneer de rechtbanken beginnen dergelijk bedingen nietig te verklaren, waarvoor het arrest van de Tribunal Supremo van 23 december 2015, dat de rechtspraak ter zake heeft

vastgelegd, relevant is? Ik ben van mening dat er geen twijfel over bestaat dat, artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG worden nageleefd, en dus ook het beginsel van doeltreffendheid van het Unierecht wordt gewaarborgd, indien ervan wordt uitgegaan dat de verjaringstermijn begint te lopen op het tijdstip van de nietigverklaring. Het valt te betwijfelen of dit nog zo is wanneer de gevolgen van het beding veel vroeger zijn uitgewerkt, zonder dat er een risico op herhaalde toepassing van het beding bestaat, of wanneer de kennis van de mogelijkheid om een vordering uit te oefenen afhankelijk is van de uitspraak van de Tribunal Supremo waarvan de consument pas later kennis kan nemen.

- 22 In de onderhavige zaak is het zo dat indien de verjaringstermijn ingaat op het tijdstip van de betaling van de kosten, de vordering verjaard zou zijn en de consument dus geen vergoeding ontvangt. Indien de aanvang van de verjaringstermijn integendeel het tijdstip is waarop de Tribunal Supremo heeft bepaald dat het kostenbeding oneerlijk was (december 2015) of het tijdstip waarop een vonnis wordt gewezen waarin de nietigheid van dat beding wordt uitgesproken (2 mei 2019), dan zou de consument wel worden vergoed voor de als gevolg van het nietige beding geleden schade.
- 23 De arresten van het Hof waarin het de kwestie van de aanvang van de verjaringstermijn heeft onderzocht, betroffen telkens bedingen die van toepassing bleven en waarvan de effecten dus niet waren uitgewerkt, en geen oneerlijke bedingen die geen effect meer sorteren op een vroeg tijdstip van een contract met een lange looptijd, en waarbij er geen risico bestaat dat het beding opnieuw toepassing zal vinden. Zo heeft het Hof in het arrest van 10 juni 2021 [C-776/19–C-782/19], waarin is geoordeeld dat het in strijd is met het Unierecht dat verjaringstermijn ingaat op het tijdstip van ondertekening van het aanbod, een beding onderzocht dat gedurende de hele looptijd van de overeenkomst van toepassing bleef.. Ook in het arrest van 22 april 2021 [C-485/19], waarin het Hof het onverenigbaar met het Unierecht verklaarde dat de verjaringstermijn aanvangt op het tijdstip waarop de ongerechtvaardigde verrijking van de ondernemer plaatsvindt, heeft het Hof een beding onderzocht dat mogelijkerwijs opnieuw toepassing kon vinden. Evenwel werden er geen duidelijke criteria aangereikt over de elementen die in aanmerking moeten worden genomen om te beoordelen op welk tijdstip de consument geacht moet worden kennis te hebben van het feit dat een beding oneerlijk is, en dus evenzeer van de aanvang van de verjaringstermijn van de terugvordering van bedragen die betaald werden op grond van een nietig beding.
- 24 Het antwoord van het Hof in deze zaak is dan ook belangrijk om een uniforme toepassing van het Unierecht, en in het bijzonder van artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG, te garanderen in het licht van het beginsel van doeltreffendheid van het Unierecht. Tevens is het antwoord van belang om te garanderen dat alle consumenten dezelfde rechten genieten. Het is immers zo dat de vier provinciale gerechten van Catalonië drie verschillende criteria toepassen, zoals blijkt uit punten 10 tot 13 hierboven: de Audiencia Provincial de Barcelona is van mening dat de verjaringstermijn ingaat zodra de kosten zijn betaald. De

Audiencia Provincial de Girona en de Audiencia Provincial de Tarragona gaan voor het vertrekpunt van de verjaringstermijn uit van 23 december 2015, de datum van het arrest van de Tribunal Supremo, en de Audiencia Provincial de Lleida gaat ervan uit dat de verjaringstermijn begint te lopen op het tijdstip dat het beding nietig wordt verklaard.

- 25 Het is essentieel om te verduidelijken op welk tijdstip de verjaringstermijn ingaat van de vordering tot terugbetaling van kosten die op grond van een nietig beding werden betaald bij de vestiging van een hypotheek. Anders worden artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG immers niet op een uniforme wijze toegepast, en worden de artikelen 21 en 38 van het Handvest geschonden, omdat de consument meer of minderbescherming geniet naargelang van de rechter die kennis moet nemen van zijn vordering.

DISPOSITIEF

Het Hof van Justitie van de Europese Unie wordt verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen:

Ten eerste: Is het verenigbaar met artikel 38 van het [Handvest van de grondrechten van de Europese Unie], met het beginsel van doeltreffendheid van het Unierecht en met artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG dat de verjaringstermijn van een vordering tot vergoeding van de economische gevolgen van een oneerlijk beding, zoals een kostenbeding, ingaat op een tijdstip vóór de nietigverklaring van dat beding op grond dat het oneerlijk is?

Ten tweede: Is het verenigbaar met artikel 38 van het Handvest, met het beginsel van doeltreffendheid van het Unierecht en met artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG om als aanvang van de verjaringstermijn met betrekking tot een oneerlijk beding de datum te hanteren waarop een rechterlijke instantie als de Tribunal Supremo, die bindende rechtspraak kan creëren, vaststelt dat een bepaald beding oneerlijk is, los van de vraag of de betrokken consument de inhoud van dat arrest kent?

Ten derde: Is het verenigbaar met artikel 38 van het Handvest, met het beginsel van doeltreffendheid van het Unierecht en met artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG om in een contract met een lange looptijd te bepalen dat de verjaringstermijn met betrekking tot een vordering tot terugbetaling van kosten die zijn betaald om een hypotheek te kunnen vestigen, reeds begint te lopen op het tijdstip waarop die betaling plaatsvindt, gelet op het feit dat het oneerlijke beding op dat tijdstip ophoudt effect te sorteren en er geen risico bestaat dat het beding opnieuw wordt toegepast?

[OMISSIS] [Procedurale formaliteiten]

[OMISSIS]